DE REIS

VAN HARDERWIJK NAAR OOST-INDIE

UIT HET DAGBOEK

VAN

EEN KOLONIAAL SOLDAAT.

TE SAMARANG BIJ
G. C. T. VAN DORP.
1868.

VOORWOORD.

Toen ik als soldaat de reis naar Oost-Indië deed, hield ik aanteekening van datgene, wat mij belangrijk voorkwam en somtijds van mijne gedachten en gevoelens, met het tweeledig doel eene belofte aan mijne familie te volbrengen, en mij zelf voor verveling te vrijwaren.

Nadat het manuscript een kleine kwart-eeuw, ten prooi aan stof en kakkerlakken in een hoek gelegen had, deed ik het ter perse leggen op aanmoediging van eenige vrienden, die het boekske nuttig oordeelen in handen van den soldaat, die zich naar Indië begeeft.

Wie in deze bladen, keur van stijl of lectuur van eenige litterarische waarde meent te vinden, zal zich spoedig teleurgesteld zien, zelfs zijn er een tal van platheden ingeslopen, die naar ik hoop verontschuldiging zullen erlangen, bij de mededeeling, dat het dagboek geschreven is, onder den indruk van het oogenblik in eene alles behalve poëtische omgeving, door

EEN KOLONIAAL SOLDAAT.

SAMARANG Aug. 1868.

Dingsdag **11** December 18 . .

Heden morgen ten half 7 ure, stonden wij reisvaardig op de binnenplaats der kazerne te Harderwijk.

De kolonel Kohnheim, die ons gisteren bij de inspectie onder het kommando gesteld had van den kapitein Lindermans, riep ons nu een „vaartwel" toe, dat door ons met een luid „hoera!" werd beantwoord.

Op de straat, vóór het ijzeren hek der kazerne, hetwelk om goede reden afgesloten was, bevond zich een groot aantal nieuwsgierigen en belanghebbenden van beider kunne en van allerhande soort.

Diep bedroefde ouders stonden naast razende kroeghouders, de eersten om hun kind — hun lieveling misschien — den laatsten handdruk, de laatste zegenbede te brengen; de anderen — de kroeghouders — om de nog verschuldigde dubbeltjes van hunne niet solide begunstigers vloekend op te vorderen.

Hier, een groot aantal bandeloze schooljongens, dáár treurende schoonen, op eene vreesselijke wijze met blaauwe, roode en geele linten versierd, die gekomen waren om haren Adonis voor het laatst te zien en dan nooit meer aan hem te denken, of, hoevele maanden later? . . . . . . met *levendigheid* aan hem herinnerd te worden.

Ten 7 ure klonk het kommando: „Geeft acht", dat spoedig door een „voorwaarts-marsch" werd opgevolgd, en onze suppletie-troep, bestaande uit 150 man, het vaandel voerende . . . . , zette zich onder hoera's en hoezee's in beweging.

De drukte en het gejoel te beschrijven, toen wij door het ontslotene hek op straat kwamen, is bijna niet mogelijk.

De hoorn-muzykanten bliezen, de tamboers sloegen, de jongens

zongen, de soldaten schreeuwden; vaders weenden, moeders gilden en kroeghouders scholden, — omhelzingen hadden plaats en vuistslagen werden uitgedeeld, in een woord, het was eene plegtigheid zonder weêrga! dat ik trotsch was onder zulk een gevierd gezelschap te behooren, is onnoodig te zeggen.

Ongeveer een kwartier uur buiten de Smeepoort werd „halt" gekommandeerd, welligt om de orde te herstellen, hetgeen dan ook wel noodig was.

Van lieverlede waren de bewoners van Harderwijk, die ons met een zoo schitterend geleide hadden vereerd, huiswaarts gekeerd, zelfs de kroeghouders, overtuigd dat er toch niets van betalen kwam, hadden ons verlaten onder het uitspreken van zegenwenschen, veel te krachtvol om ze hier op te teekenen.

Nadat de hoornblazers onthaald waren op den zaligmakenden inhoud der veldvlesschen, en er nog menig aandoenlijk afscheidstooneel had plaats gehad, verlieten ons ook dézen, gevolgd door de rest der jongens die tot hier toe mede geloopen waren en nu, ter onzer eere, het schoone Hollandsche lied zongen.

„Strijk broeders voor het *leste*
„En zij *ganen* naar Batavia."

Eindelijk waren wij alleen, en, dank zij de krijgstucht, marcheren wij nu in gesloten gelederen voorwaarts, zoo als het brave zonen van Mars betaamt.

Ik maak van dit rustige oogenblik gebruik, om diengene, welke niets beters te doen weet, dan ons in gedachten te volgen, op de hoogte te brengen van mijne togtgenooten.

Kortheidshálve, en omdat ik de lieden nog slechts oppervlakkig ken, zal ik ze hier *en corps* beschrijven, misschien heb ik aan boord gelegenheid, enkele individuën in het bijzonder aan den lezer voortestellen.

Zoo als wij daarheen marcheren, bestaan wij uit:

Graven, baronnen, zoons van gegoede — en zoons van eenvoudige burgers, fatsoenlijke armen en gewezen bedelaars.

Wij tellen onder ons ex-officieren van het Duitsche leger en ex-bewoners van Hollandsche tuchthuizen; studenten die van de akadémie gesjeesd — en boeren die van achter den ploeg weggeloopen zijn; — leden van het matigheidsgenootschap en voorstanders van de natte gemeente, in 't kort, bijna alle standen der maat-

zongen, de soldaten schreeuwden; vaders weenden, moeders gilden en kroeghouders scholden, — omhelzingen hadden plaats en vuistslagen werden uitgedeeld, in een woord, het was eene plegtigheid zonder weêrga! dat ik trotsch was onder zulk een gevierd gezelschap te behooren, is onnoodig te zeggen.

Ongeveer een kwartier uur buiten de Smeepoort werd „halt" gekommandeerd, welligt om de orde te herstellen, hetgeen dan ook wel noodig was.

Van lieverlede waren de bewoners van Harderwijk, die ons met een zoo schitterend geleide hadden vereerd, huiswaarts gekeerd, zelfs de kroeghouders, overtuigd dat er toch niets van betalen kwam, hadden ons verlaten onder het uitspreken van zegenwenschen, veel te krachtvol om ze hier op te teekenen.

Nadat de hoornblazers onthaald waren op den zaligmakenden inhoud der veldvlesschen, en er nog menig aandoenlijk afscheidstooneel had plaats gehad, verlieten ons ook dézen, gevolgd door de rest der jongens die tot hier toe mede geloopen waren en nu, ter onzer eere, het schoone Hollandsche lied zongen.

„Strijk broeders voor het *leste*
„En zij *ganen* naar Batavia."

Eindelijk waren wij alleen, en, dank zij de krijgstucht, marcheren wij nu in gesloten gelederen voorwaarts, zoo als het brave zonen van Mars betaamt.

Ik maak van dit rustige oogenblik gebruik, om diengene, welke niets beters te doen weet, dan ons in gedachten te volgen, op de hoogte te brengen van mijne togtgenooten.

Kortheidshálve, en omdat ik de lieden nog slechts oppervlakkig ken, zal ik ze hier *en corps* beschrijven, misschien heb ik aan boord gelegenheid, enkele individuën in het bijzonder aan den lezer voortestellen.

Zoo als wij daarheen marcheren, bestaan wij uit:

Graven, baronnen, zoons van gegoede — en zoons van eenvoudige burgers, fatsoenlijke armen en gewezen bedelaars.

Wij tellen onder ons ex-officieren van het Duitsche leger en ex-bewoners van Hollandsche tuchthuizen; studenten die van de akadémie gesjeesd — en boeren die van achter den ploeg weggeloopen zijn; — leden van het matigheidsgenootschap en voorstanders van de natte gemeente, in 't kort, bijna alle standen der maat-

schappij, alle deugden en ondeugden zien zich in dezen kleinen troep vereenigd.

Ik verzoek u beleefd, geachte lezer, om — hoewel wij een raar slag van volkje zijn — niet met minachting op onze militaire plunje neder te zien of den stand te miskennen waartoe wij thans behooren, immers ondeugd woont niet in het kleed, zij schuilt in het hart, zoowel bij burger als bij soldaat. Bovendien, de *slechtsten* onder ons zijn niet in de militaire school opgevoed; de civiele wereld heeft hen voortgebragt, onderwezen en gevormd!

Na eene voetreis van 6 uren, op een' besneeuwden weg, kwamen wij te *Amersfoort*, waar wij werden ingekwartierd. Den volgenden ochtend ten 7 ure, marcheerden wij, onder hevige regen- en sneeuwbuijen naar *Utrecht*, waar wij tegen etenstijd druipnat aankwamen; hier kregen wij tot verfrissching . . . . . plaats op den spoortrein, die ons des namiddags ten 4 ure te *Rotterdam* bragt.

Half verkleumd en zoo stijf als stokvisschen, — onze kleederen waren aan het lijf bevroren — sukkelden wij van het stationsgebouw naar het schip de . . . .; meer dan een half uur stonden wij bibberend van koude op den steiger, alvorens te worden geëmbarkeerd, terwijl het meer dan een uur duurde vóór wij in het tusschendek werden toegelaten.

Teneinde een juist denkbeeld te geven van de ongeregeldheden en verwarring, welke den eersten avond aan boord plaats vonden, zal ik verpligt zijn, eene korte beschrijving te geven van ons woonvertrek.

Het tusschendek is 53 voeten lang, 35 voeten breed en 8 voeten hoog. Een aantal voorwerpen verminderen deze betrekkelijk kleine ruimte nog aanmerkelijk.

Ten eerste loopt de groote mast er door, die een omtrek van 8 voeten heeft; — twee vierkante hokken zijn er afgetimmerd tot berging der ankerkettingen; deze hebben 6 □ voeten inhoud. Voeg hier bij 8 reusachtige banken, de koffers van 21 onder-officieren, de kleedertasschen van 150 personen, en eindelijk 15 groote, ruw getimmerde kisten, dienende tot berging van die ingrédiënten, welke voor de ménage benoodigd zijn.

Elk dezer kisten is 4 voet lang, 2 voet breed en even zoo hoog.

Wanneer men dit alles volgens Bartjes bij elkander rekent, verkrijgt men precies de ruimte die voor elk persoon overblijft om

zich horizontaal te bewegen. Nu volgt de hoegrootheid der verticale ruimte.

Zoo als ik reeds zeide, is onze woning 8 voeten hoog, maar, aan den zolder zijn 150 hangmatten bevestigd, welke deze hoogte zoodanig réduceeren, dat men zich niet dan bukkende kan voortbewegen.

Het daglicht ontvangen wij door den ingang of het opene luik, een gat van 7 voet lengte en 3 voet breedte, zich ongeveer boven het midden van het vunzige hol bevindende, waarin wij wonen.

Boven dit luik — het eenige kanaal dat ons versche lucht verschaft, of beter gezegd, dat een gedeelte der dampen uitlaat, die 150 geschoren en ongeschoren personen uitwasemen, boven dit luik, zeg ik, zijn twee groote barkassen of reddingsbooten geplaatst op houten klampen, welke die opening bijna geheel bedekken, zoodat men niet dan met moeite van boven naar beneden, of omgekeerd, komen kan.

Des avonds brandt er slechts ééne lantaarn, waarvan eenige personen in den omtrek nut hebben; het grootste gedeelte echter heeft diepe duisternis van des middags 4 — tot s'ochtends 8 ure, terwijl wij des daags in een soort van schemerlicht rond wemelen.

Op een gegeven kommando kropen wij eindelijk door dat engegat naar beneden; donker als de nacht, tastten wij rond, ons nu eens aan dít, dan weder aan dát voorwerp stootende. Vóór dat de 150 man met beslikte voeten beneden waren, was er weder een half uur verloopen.

Overal waar men zich wendde of nederzette, was het morsig en nat; op sommige plaatsen waadde men door de slik.

Schreeuwen, vloeken, hoesten, schelden en lagchen, alles klonk en kraste door elkander als een helsch concert, terwijl ieder in een gebukte houding moeite deed, den andere voorbij te schuiven, teneinde eene betere plaats te vinden, en, zoodoende, van kwaad tot erger kwam.

Beladen met een kleedertasch en een blikken koffijtrommel, was ik, voor het gemak, op mijn rug langs den glibberigen trap naar beneden gegleden, en vond, na veel moeite en onder het genot van eenige stompen en stooten, een hoekje waar ik wel niet droog — maar ten minste buiten het gedrang zat.

Hoe ik te moede was laat zich niet beschrijven; ik geloof dat ik geschreid heb, doch dit weet ik niet zeker, omdat het al donker was.

Toen dit rumoer een' langen tijd had voortgeduurd, klonk een forsche stem door het open luik naar beneden. De détachements-kommandant stak zijn hoofd door ons gat en gelastte stilte!

Toen aan dit bevel gehoor was gegeven, hield zijn Ed. Gestr. een speech, die drie hoofddenkbeelden bevatte.

Het eerste luidde „Dat, als we niet rustig wilden zijn, hij *ons allen* in de provoost zoude stoppen" — iets waarvan niemand de mogelijkheid begreep, daar de provoost aan boord een hok is, niet veel grooter dan een schilderhuis.

In de tweede clausûle onderrigte ons de kommandant.

„Dat we dààr — op eenige kisten wijzende — tafels hadden, en dat we in die tafels schotels zouden vinden om *strakkies* eten te halen."

Dit begrepen wij nog al spoedig, omdat wij sedert des ochtends 6 ure niets gegeten — en dus honger hadden; met *gevulde* magen zoude het woord „tafel" ons misschien in de war hebben gebragt.

Het derde gedeelte der speech was totaal boven onze bevatting.

Wij moesten, — zei de kommandant — instede van te razen en te tieren, ons verheugen, dat wij, na eene moeijelijke reis, nú op een' welingerigten bodem waren die ons alle gemakken aanbood, en . . . . het hoofd van den kommandant verdween.

Van verbazing verstomd, bleven wij een' geruimen tijd als geélectriseerde wezens, met opgespalkte oogen en open monden naar de plek turen, waar het voorwerp onzer bewondering eene zoo onbegrijpelijke redevoering gehouden had, toen de kok ons toeschreeuwde: „eten halen."

Dit tooverwoord deed allen als wilden door elkander stuiven; sommigen grepen houten soepbakken, anderen vochten om dito vleeschschotels; vóór het luik krioelde het als in een mierennest, vijf, zes man kropen tegelijk langs den ladder en over elkander heen, om bij den kok de eerste te zijn, doch werden even ijverig vloekend omlaag getrokken.

Enkelen, wien het gelukt was door te dringen, stonden met gevulde soepbakken boven en beproefden naar beneden te komen, doch vielen menigmaal met soep en al omlaag, zich zelf en anderen van kop tot teen bemorsende.

Eindelijk, na verloop van een goed half uur, was er tenminste op eenige kisten — of tafels zoo als onze kommandant wilde — soep en spek aanwezig. Ongelukkig waren ons nog geene mes-

sen, lepels en vorken verstrekt, zoodat het spek met smerige handen aan stukken getrokken en op het gevoel gedeeld werd

De soep, in de groote bakken gehaald, was — zoo als de kok gezegd had — voor 10 personen bestemd; elk morste er dus in met dit of dat voorwerp, deze bediende zich van een blikken drinkbakje, gene had bij geluk een eetlepel, terwijl anderen beurtelings den grooten bak aan de mond bragten en zoo den honger stilden.

Ik soupeerde niet, en overzag — in zoo verre de duisternis het toeliet — dit tooneel met ergernis; het denkbeeld, drie maanden in dit hol te moeten doorbrengen, joeg mij schrik aan.

Na den maaltijd kwam er van lieverlede meer en meer rust, want de een na den ander was in zijn hangmat gekropen; alleen liet deze en gene zich nog een losse knoop ontvallen, omdat hij niet spoedig genoeg een ledige hangmat vinden kon, of moeite had om de lijn los te krijgen, waarmede dat linnen ledikant over dag, tegen den zolder wordt gejord; en toen hun dit eindelijk gelukt was, werd de stilte zóó volkomen. dat men duidelijk het gesnork van meer dan 100 gezonde slapers hooren kon.

Reeds eenige malen had ik gepoogd om op testaan, teneinde even als de anderen een ledige hangmat te zoeken, doch ik was zóó verstijfd van koude en vermoeijenis, dat mij elke beweging pijn deed; waarom ik besloot, den nacht in mijn hoekje zittende door te brengen.

Of de pijn zoo erg was als ik mij verbeelde, durf ik niet beslissen, het kan best mogelijk zijn dat moedeloosheid en gebrek aan wilskracht mij kwelden; hoe dit zij, zeker is het dat ik van tijd tot tijd zóó akelig zat te kreunen en te hoesten, dat ik er zelf naar van werd en de slapers in den omtrek wakker maakte.

In deze muzijk schenen mijne buren op den duur geen genot te scheppen, althans, met algemeene stemmen werd mij mijn zitplaatsje ontzegd, onder de mensch lievende belofte, mij bij gebrek aan spoed, met een schoen de hersens te zullen inslaan.

Overtuigd dat de woorden *beloven* en *volbrengen* bij mijne transport-genooten synoniem zijn, ten minste als er vechten bij te pas komt, was ik zonder eenige pijn te gevoelen overeind gekomen, in zoo verre de hangmatten dit toelieten, en kroop nu, haastiger dan men gelooven zoude, tastende rond zonder een ledig bed aantetreffen toen ik eensklaps, onder de geheimzinnige woorden „neen d . . . . . dat zal je de derde maal niet geluk-

ken" een slag op mijn achterhoofd kreeg, dat ik van puur genot stond te suizebollen.

Bij deze feestelijke gelegenheid werd ik door den korporaal der wacht opgepikt, die mij vertelde, dat hij mij morgen, op het rapport, dat vechten wel zoude doen afleeren, en mij toen een hangmat aanwees, vlak onder het luik, waar ik een prachtig gezigt op de volle maan had en met ruime teugen de frissche koelte van een' vorstigen december nacht mogt inademen.

Toen ik des ochtends wakker werd, heerschte weder de grootste wanorde; ieder had zich den vorigen avond bij het naar bed gaan gedeeltelijk ontkleed en zijne goederen op het eene of andere voorwerp neder geworpen.

Toen de reveille werd geblazen, was het nog donker, zoodat niemand zijne eigene kleederen van die der anderen onderscheiden kon, en zich dus maar bediende van datgene wat hij vond; terwijl hij in den een of anderen hoek, of in den drek smeet wat hij teveel had.

Dengenen, welke het langst in de armen van Morpheus hadden doorgebragt ontbraken eenige of alle kleedingstukken, terwijl zij, die zich het eerst gekleed hadden, een verkeerde jas, broek of schoen aanhadden.

Gekleed en ongekleed door elkander woelende, riep deze om een das, gene om een pet of sok, elkander en zich zelven vervloekende.

Ten 10 ure werd ik — beschuldigd van vechterij — met mijn tegenpartij voor den kommandant gebragt; na gehouden onderzoek bleek, dat men den man, wiens vuist zoo onzacht met mijn hoofd in aanraking was gekomen, twee keeren uit baldadigheid met zijn hangmat in de slik had laten vallen door de lijnen los te maken, zoodat deze, toen ik zijn hangmat tastende naderde, in de veronderstelling verkeerde dat ik de dader, — en ten derde male bezig was hem dezelfde poets te spelen.

Ik moet bekennen dat ik bij dit proces een vrij goeden dunk van onzen kommandant bekwam; hij sprak gezonde taal en schreef de zaak aan misverstand toe, zoodat wij, zonder gestraft te worden, konden afmarcheren met de verzekering echter, dat hij ons voortaan *in de gaten zoude houden*.

Intusschen waren wij dien ochtend — door het stoomschip *Mercurius* gesleept — van *Rotterdam* vertrokken, en kwamen wij ten 12 ure te *Nieuwe-sluis* aan, waar wij dien dag bleven omdat het drijfijs ons belette de reis te vervolgen.

Gelukkig regende het den daar op volgenden nacht zoodat wij des morgens ten 11 ure, door een groot aantal magere paarden getrokken, die plaats konden verlaten en des middags te *Hellevoetsluis* aankwamen.

Ik zou instaat zijn een ellenlang verhaal te schrijven, over de vele vruchtelooze pogingen welke aangewend werden om door middel van wind en stoom, den winter te ontvlugten, doch zal mij kortheidshalve bepalen met te vermelden, dat wij telkens verpligt werden naar *Hellevoetsluis* terug te keeren, nú eens om mist, dán weder om drijfijs of laagwater.

Eindelijk vroor de *Maas* digt, zoodat wij het vooruitzigt hadden in *Hellevoetsluis* te moeten overwinteren.

Hellevoet 21 December 18 . .

Sedert den 14 dezer zitten wij nog altijd, 200 passen van *Hellevoetsluis* verwijderd in het ijs.

Ons schip verkeert in een' hagchelijken toestand; somtijds breekt het ijs door den fellen stroom open, als wanneer vervaarlijke ijsschotsen met donderend geweld langs het schip schuiven en het als met vernietiging bedreigen,

De verloopene dagen zijn intusschen niet nutteloos doorgebragt; wat wij uitvoerden zal ik u vertellen.

De kommandant had op een' goeden morgen gelast, dat hij ten elf uur ons lokaal wilde inspecteren. Het spreekt van zelf dat wij nu verpligt waren orde op onze zaken te stellen.

Onze kleedertasschen die overal verspreid en in den drek hadden gelegen, werden schoon gemaakt en — netjes gerigt, — opgehangen; van elk hoekje en gaatje werd met woeker partij getrokken tot berging van alle voorwerpen die in den weg lagen. De vloer werd schoon gekrabd, en toen alles geregeld was, bleek de ruimte van ons woonvertrek grooter te zijn dan men aanvankelijk vermeende.

Het spreekwoord „dat er vele makke schapen in één hok kunnen” bevat dus waarheid; of echter de vergelijking tusschen ons en makke schapen wel juist gekozen is, durf ik niet beweren.

Na de inspectie bragt de kommandant nog eenige zaken in praktijk tot bevordering van gemak en orde. Zoo werden aan elke kist — zegge tafel — 9 man en een korporaal ingedeeld, die dus eene huishouding op zich zelve uitmaakten.

De korporaal is sleuteldrager van de kist die de keukengereedschappen bevat, en is bovendien verantwoordelijk voor de belangen zijner familie; terwijl een der 9 soldaten bij afwisseling als werkmeid fungeert en den titel van *bakzoontje* voert.

Wie bakzoontje is, moet gedurende 8 dagen, op het trompetsignaal naar den kok, om in de groote bakken soep, vleesch of spek, in één woord al datgene te halen, wat de pot opdischt.

Na den maaltijd rust op bakzoontje weder de verpligting de schotels, etc. te reinigen en in de kist op te bergen.

Wilt gij misschien een blik in die kist werpen? ik vergun u dit.

Zoo even ontvingen wij de 10 lepels, vorken en messen, die ge dáár, aan de binnen zijde, tegen de wanden der kist ziet glinsteren; die houten kom is ons zoutvaatje; de bal, die dáár ligt, kan open gedraaid worden en dient ons tot peperbus; neen, loop niet weg, er is nog meer!

Hiér hebben we een doorgezaagde kleine ton, dat is ons botervlootje, dáár staat onze blikken koffijkan; die glinsterende rol bestaat uit een 10 tal in elkander gestoken drinkkroesjes, en dat vierkante, met papier beplakte doosje is . . . . een kienspel.

Wat belieft u? . . . . borden? . . . . neen, die varen wij niet, wel veldflesschen, welke aan boord nergens toe deugen, dan om er oorlammen in te bergen en onderling jeneverhandel te drijven.

Een matig soldaat drinkt zijn oorlam op het uur dat die verstrekt wordt, en heeft dus last van dat onding; voor kwanzelaars en dronkaards is de veldflesch een middel, om hunne kwade praktijken den teugel te vieren.

Het lot van den onderofficier maakt aan boord geen verschil met dat der soldaten.

Aan bak 1, — zoo worden onze tafels nu weêr genoemd — zijn 10, — aan bak 15, 9 onderofficieren geplaatst; ze zijn niet van de soldaten afgescheiden, hebben dezelfde keukengereedschappen en zouden verpligt zijn, onderling de betrekking van bakzoontje te vervullen, zoo ze daarin niet voorzien hadden, door op eigen rekening er een soldaat voor te huren.

Het ware te wenschen dat in een en ander spoedig verbetering gebragt werd (*) want het kader is de lijst die de groote militaire schilderij omvat; wordt die verwaarloosd, dan raakt de goede uitwerking van het ensemble verloren.

---

[*] Sedert 1865 reizen de onderofficieren als passagiers 2de klasse.

Hellevoetshuis 22 Dec. 18 . .

Wie tijd en geduld heeft zich nog langer met ons bezig te houden, vindt in de volgende bladzijden gelegenheid, voorgesteld te worden aan onzen scheepskapitein, en mag, op den koop toe, met ons deelnemen aan een feestmaal.

De lezer zal, hoop ik, verstandig genoeg zijn te begrijpen, dat ik met het woord „voorstellen" niet de hedendaagsche gewoonte bedoel, om twee personen tot elkander te brengen, hun beider namen en titels te noemen en ze dan te verpligten elkander welstaanshalve de hand te geven, want, de verhouding tusschen een scheepskapitein en een koloniaal soldaat laat dit niet toe; zoo iets zoude — ten zachtste uitgedrukt — eene overgeeflijke familiariteit zijn, en daar houdt onze kapitein in het geheel niet van; dit werd ik gisteren gewaar, toen ik gedachtenloos de limite overschreed die ons van den passagier 1ste klasse scheidt, en beleefd door hem terug gedreven werd met de woorden „weg koebeest!"

Het eenige middel dus, u met onzen kapitein in kennis te brengen is, een persoonsbeschrijving en een kort verhaal van de gebeurtenissen van dezen dag, hetwelk voor liefhebbers van degelijke poëzie, zeker zeer interessant is.

Onze kapitein is lang en schraal; aan schoeisel en kleeding ontdekt men den man die heldhaftig de modes trotseert van de laatste 25 jaren, en met hand en tand vasthoudt aan den goeden ouden tijd.

Behalve eenige putjes, door de pokken veroorzaakt, prijken in zijn aangezigt twee kleine oogen en een klassieke Romeinsche neus; dáár onder bevindt zich de mond, die voorzeker het belangrijkste gedeelte van den geheelen persoon uitmaakt.

Is de kapitein ernstig of deftig, dan is zijn mond weinig grooter dan een dubbeltje, en staan er de lippen bij wijze van kokarde geplooid omheen.

Is de kapitein daarentegen verdrietig of slecht gehumeurd, dan vallen de hoeken van den mond slordig naar beneden, waardoor een groote halve maan ontstaat; en lacht hij, dan vormt de mond eene regtlijnige scheur, die van het eene oor tot het andere reikt.

Door gedurige oefening in die kunst heeft het aangezigt van den kapitein eene zoo groote rekbaarheid verkregen, dat hij er den bijnaam aan te danken heeft van „de élastique."

Zijn haar kenteekent strenge regtvaardigheid, de kleur er van

is eenigzins dubieus en houdt het midden tusschen oranje en zeegroen; sommigen meenen er de eigenschap en kleur in te vinden van het haar van zeker diertje, dat den borstel heeft uitgevonden en door een gril der natuur krullen in den staart draagt.

Daar ge nu een genoegzaam denkbeeld van onzen scheepskapitein hebt gekregen, zal ik u de bezigheden van den dag en ons avondmaal beschrijven.

Zoo als ik reeds zeide, zit ons schip nog altijd ingevroren; het weder is echter sedert eenige dagen zachter geworden, en het is te voorzien dat het ijs binnen kort openbreken zal, als wanneer ons schip aan nieuwe, misschien groote gevaren zal zijn blootgesteld. Het ijs moet dus open gehakt worden tot aan de sluis ten einde het schip binnen de haven te brengen.

Ten 8 ure heden ochtend stonden wij aangetreden en werden door onzen détachements-kommandant met dit plan van uitvoering bekend gemaakt.

Na het gebruik van een oorlam voor de koude voeten, klom de helft der soldaten langs bak — en stuurboord naar beneden op het ijs, gewapend met bijlen, stampers en koevoeten; het andere gedeelte kreeg een oorlam voor het opdroogen van 't zweet, en bleef aan boord om het schip door de open gehakte geul in beweging te brengen en in de haven te loodsen.

Dat de scheepskapitein voortdurend over onzen ijver tevreden en goed gehumeurd was, bleek daaruit, dat de groote scheur telkens zigtbaar was, en wij in den loop van den dag, behalve ons gewoon *elf uurtje*, nog twee malen op een extra oorlam werden getrakteerd.

Met groote inspanning, en onder het zingen van een menigte mooije soldaten — en matrozen liedjes, was de dag ten einde geloopen en het schip op een veilige plaats gebragt.

Uit erkentelijkheid zou de scheepskapitein ons nu op aardappelen — een zeldzame kost op transportschepen — en verschen schelvisch onthalen; ongelukkig hadden de bezigheden van den dag het aardappelen schillen verhinderd, zoodat die vrucht in groot tenu op tafel verscheen, terwijl geen enkele der schelvisschen zich over het verlies zijner ingewanden te beklagen had.

Welligt van tevredenheid over de liefderijke behandeling van den kok, hadden deze dieren zoo luidruchtig in den kookketel rond gedanst, dat ze in eene lijmige soep waren veranderd, die, om de tallooze graten, den geroutineerdsten vischeter vrees aanjoeg.

De manschappen, welke deze tafel eer zouden aandoen, waren allen in een slechten luim zoo het scheen; althans een algemeen gemor en gebrom liep door de zittende gelederen. Enkelen waagden — door honger gedreven — er hunne keelen aan, doch deze helden smeten, even spoedig als wrevelig, den lepel of vork neder met de woorden „t' Is haal me de d . . . . ., varkens kost;" terwijl de overigen luidkeels en fluisterend diezelfde en andere even poétische uitdrukkingen deden hooren.

De vorige dagen, dit moet gezegd worden, was het eten meer dan goed geweest; nu het een enkele maal niet naar den zin was, had het nimmer gedeugd en dat zij, die voorheen in de diepste ellende verkeerd hadden en goede spijzen ongewoon geweest waren er zich het meest over beklaagden, spreekt van zelf.

Intusschen was de scheepskapitein naar beneden gekomen, om zich aan de vergenoegde gezigten der feestlingen te vergasten en de eer in te oogsten van dezen buitengewonen maaltijd, welke ons als een hooge gunst was toegedeeld.

Op een' luchtigen en goedhartigen toon, waarin een weinigje zelfbehagen verborgen lag, vroeg hij „wel jongens hoe is de kost?" . . . . „niet om te vreten," was het korte antwoord van den soldaat Rammel, waarmede elk zonder uitzondering, doch stilzwijgend, instemde.

Onvoorbereid op deze woorden, en geheel en al teleurgesteld in zijne verwachtingen, trok de élastique zulke vreesselijke gezigten, dat wij allen werktuigelijk dezelfde grimassen nabootsten, toen de Kapitein, in den waan verkeerende dat wij den spot met hem dreven, eensklaps in eene zee van vloeken en scheldwoorden losbarstte, dat er de hangmatten van bewogen.

„Morgen,"— dreigde de Kapitein onder het heengaan — „morgen zal ik jullie beesten een spijs-kaart voor je bakkes hangen, waarop je zien kunt wat je van gouvernementswege *comperteert*, dan kan je den eenen dag jou wammes volstoppen met snert en den anderen dag je bek lam kwaauwen op zuurkool met gort, versta je?" sic!

Naauwelijks was de kapitein verdwenen, of elk vergat wat hij zelf betrekkelijk den maaltijd in quaestie miszegd had, en als of Rammel de eenige schuldige was, moest deze arme sukkel — o! regtvaardigheid der menschen — het gelag betalen. Meer dan 20 tegelijk stoven als bandieten op hem los, sloegen links en regts met gebalde vuisten op zijn mager ligchaam,

en zouden hem misschien gewurgd hebben, zoo hij niet bij tijds bescherming gevonden had achter het vette ligchaam van den korporaal Slier, een' braven jongen, die voor advocaat in de wieg is gelegd, doch ongelukkig het gebrek heeft de letter L als eene R uit te spreken, en nu, met uitgetrokken zwaard een bewijs van zuiveren moed en welsprekenheid gaf, door de vechters toe te schreeuwen, „Raad af, rafhartige errenderingen; de eerste proert die dezen sordaat moresteert, verriest zijn reven".

Zes der voornaamste vechters werden voor den tijd van 8 dagen krom in de boeijen gesloten, onder genot van water en brood; korporaal Slier kreeg 4 dagen arrest, omdat hij zijne minderen gescholden en de sabel getrokken had en Rammel werden 8 dagen provoost toegedeeld, omdat hij betrekkelijk den maaltijd . . . . de waarheid gesproken had.

Maandag 24 Dec. 18 . .

Nadat we ons meer dan twee dagen allervoorbeeldigst hadden gedragen, was op het rapport beslist, dat iederen dag 9 man en een korporaal — zoo als wij bij de bakskisten waren ingedeeld — mogten passagieren; de volgorde moest door het lot bepaald worden.

Bak 1 en 15, waaraan de onderofficieren geplaatst zijn, werden hiervan uitgezonderd en kregen vergunning, dagelijks bij beurten aan wal te gaan, een voordeeltje boven den soldaat, dat hun hartelijk gegund werd.

Na eenig gekibbel, op welke wijze de loterij zoude plaats hebben, werd de voorkeur geschonken aan dopjes van het kienspel.

Het hoogste nummer trok de korporaal van bak 2, — waartoe ook ik behoorde, zoo dat wij het prettige vooruitzigt hadden, binnen een uur ons eng verblijf te mogen verlaten en de wijde wereld in te gaan.

Zij, die door het lot gedoemd waren aan boord te moeten blijven, droegen ons alle mogelijke kommissiën op. Blikken borden, handwaschkommen, sigaren, kaarten, kaarsen en versch brood waren de meest gewilde artikelen.

Daar stonden we, met handen vol geld, zonder te weten, wie het ons gegeven had, want de drukte, waarmede al die bestellingen gedaan werden, zou een makelaar van professie in de war hebben gebragt.

Ten 11 ure des ochtends, stapten wij aan wal, voorzien van een pas voor den tijd van 4 uren.

Waar die pas toe diende, zal ik u even zeggen.

Onze kommandant had, als voorzorgsmaatregel tegen désertie, een adres gezonden aan den plaatselijken kommandant van *Hellevoetsluis*, het verzoek inhoudende, alle soldaten van ons schip, die in de stad werden aangetroffen en niet van een pas waren voorzien, te arresteren.

Hoewel wij slechts één pas voor ons allen bekwamen, stelden wij er ons gaarne mede te vreden, te meer daar we toch het voornemen hadden bij elkander te blijven en ons onderling te amuseren.

Een gevoel niet te beschrijven ging door mijn leden, toen ik in de vrije natuur, de zuivere lucht inademde en mij bewegen konde zonder gebukt te gaan of plat gedrukt te worden.

Op de vleugelen der blijdschap gedragen, begaven wij ons naar het eerste koffijhuis het beste, waar ons door den kastelein verteld werd, dat we precies konden heengaan zoo als we gekomen waren, want, dat hij niet tapte aan kolonialen, hetgeen ons niet afschrikte om een tweede binnen te loopen, waar de waard beleefder was en voor 5 centen een groote kop koffij schonk.

Mijne makkers, die meer prijs stelden op koude thee, hadden reeds verscheidene glaasjes op de valreep genomen, waardoor ze, om mij eens plat uit te drukken, jolig werden en op het denkbeeld kwamen de geheimen van *Hellevoetsluis* te onderzoeken, waarop ik in het geheel niet gerekend had.

Daar het echter met algemeene stemmen besloten was, uitgezonderd de mijne, nam de togt een aanvang, onder het zingen van de populaire mélodie.

„Druk niet zoo".

Door een massa schooljongens gevolgd, die hartelijk deelnamen aan ons lied, bereikten wij de beruchte *Peperstraat*, welke naauwelijks breed genoeg is, één persoon door te laten, maar eene schreeuwende lengte heeft voor zulk een klein stadje.

En wat waren de menschen, vooral de dames, in die straat vriendelijk! ik durf beweren dat ik nimmer zooveel beleefdheden van vreemden ondervonden heb, zij gaven ons de hand en noodigden ons binnen met een aanvalligheid, die aan dolheid grensde.

Elk huis bijna is opgesierd door een uithangbord, voorzien van prachtig schilderwerk en verheven zinspreuken, en toch hoe mooi

dit alles was, gevoelde ik mij niets op mijn gemak en zoude terug gekeerd zijn, zoo de vrees, naar een pas gevraagd en gearresteerd te worden, mij niet weêrhouden had.

Eenmaal in het schuitje moest ik medevaren en volgde dus, hoewel met schaamte en tegenzin, mijne geleiders, welke hunnen intrek namen in „The king of Engeland," zoo als vermeld werd door het uithangbord waarvan een hengsel gebroken was en dat in een vervallen toestand verkeerde.

De zes dames — heeren zag ik niet — waren zeker onvoorbereid op onze visite, althans au profond négligé; met ongekamde haren en bleeke gezigten zaten ze om eene ongedekte tafel een soort van middagspijs te verorberen, waarvan de lucht alleen genoeg was om verzadigd te worden.

Uiterst beleefd werden wij ontvangen, en dat ik nimmer eene betere bediening gezien heb is zeker.

Vóór wij gelegenheid hadden iets te bestellen, werd ons elk een glas vol troebel vocht toegediend, hetwelk met den naam van punsch bestempeld werd.

Naauwelijks had ik mij neder gezet, of eene der zes dames kwam op mij af en zou mij uit pure kameraadschap omhelsd hebben, zoo ik haar niet bij tijds met een contra beweging gepareerd had, waarvan het gevolg was, dat ze heenging onder het opzeggen van eenige volzinnen, die van den rijkdom der Hollandsche taal getuigden.

Hoe mijn eigenliefde gekwetst werd, toen we heengingen, laat zich begrijpen; geen enkele der dames nam notitie van mij of vereerde mij met een groet.

Dat komt er van, al men zich niet in fatsoenlijke gezelschappen te gedragen weet!

Daar strijken wij weder door de *Peperstraat* en slechts een oogwenk is noodig om een ander uithangbord te vinden, met de snedige en voor matrozen ingerigte spreuk: „Laat je anker vallen."

Ik was intusschen het ankeren op dergelijke plaatsen zóó moede, dat ik, op gevaar af van op een klip te zullen stooten, alle zeilen bijzette en weldra, zonder gearresteerd te worden, geheel alleen aan boord terug kwam.

Van alle kanten met vragen bestormd, „waar het versche brood was, dat ik beloofd had mede te brengen," kostte het mij veel moeite, de kameraden aan het verstand te brengen, dat ik hun geld aan korporaal Hanevet had overhandigd en deze voor alles zou die gister
zijn.

Dat het mij niet gelukt was hun geheel en al te overtuigen, bleek daar uit, dat men mij beloofde geradbraakt te zullen worden, indien ik gelogen had.

Hoewel ik het geld werkelijk aan den korporaal had afgegeven, was ik volstrekt niet zeker dat hij er brood voor koopen zou, daar ik had opgemerkt dat hem de troebele punsch zeer goed beviel. Zonder heel gerust te zijn over de dingen die komen zouden, plaatste ik mij op den uitkijk en zag ten 3 ure onzen korporaal opdagen met 5 manschappen.

Elk had een collier om den hals, die bijna tot op den grond reikte en vervaardigd was van 20 versche brooden aan een touw geregen.

Verder waren ze zóódanig met pakjes, blikwerk, vetkaarsen en andere artikelen van luxe behangen, dat er een gezonde marskramer onder bezweken zoude zijn.

Met gejuich werden ze ontvangen en binnen weinige oogenblikken was alles aan de regthebbende personen rondgedeeld, ten genoegen van ieder en . . . . . . van mij in het bijzonder.

Om 4 ure — dus te laat — verschenen de 3 anderen met wankelende schreden en bebloede gezigten. Om over de plank te komen, die de communicatie vormde tusschen ons schip en den vasten wal, bleek nog al moeijelijk te zijn; althans, de eerste die het waagde, viel naar beneden en werd ontnuchterd met haken en touwen opgevischt; de twee anderen kregen strikken om het lijf en werden, door middel van een katrol aan boord getakeld.

Ik verzoek den lezer, om na al het gebeurde in de vorige bladen verhaald, geen slechten dunk van ons optevatten, en te willen bedenken dat in elke huishouding nu en dan wel eens een kleinigheid voorvalt.

Ik zal u bewijzen, dat we eigenlijk zoo kwaad niet zijn als sommigen misschien wel meenen, en zeer goed eenige oogenblikken bij elkander kunnen zitten zonder te vechten of ruzie te maken. Kom gerust een kijkje nemen, wij vieren feest!

Ziet ge die illuminatie? .... op de vier hoeken van elke tafel branden kaarsen. De goed gevulde boter — en suikerpot vinden naauwelijks plaats, tusschen dien overvloed van scheepsbeschuit, kaas, versch brood en koek, waar om wij vergaderd zitten als lieden die hunne schaapjes op het drooge hebben.

'k Ben overtuigd, als we altijd zulk lekker eten en zooveel licht hadden, we er langer dan acht dagen mede te vreden zouden [illegible] .

We zijn werkelijk zoo kwaad niet als we wel schijnen; ons grootste gebrek is, dat we wat ongedurig zijn, we moeten afleiding hebben door te eten of te slapen; zie slechts, hoe ijverig die kakebeenen op elkander slaan en hoor hoe harmonisch ons gesmak zich tusschen de hangmatten verliest.

Alles ademt kalmte en vrede; wantrouw de dikke wolk niet die ons omzweeft als een voorbode van onheil, het is de walm der vetkaarsen die ons bewierookt.

Het souper loopt ten einde! .... of het gesmaakt heeft? .... luister maar: „verd... goed spul, lekkere vreterij, kraamvrouwen kost", dat zeiden we niet, toen ons aardappelen met schelvisch werden voorgezet! ....

De geurige manilla van 10 om een dubbeltje wordt opgestoken, het kaart — en kienspel ter tafel gebragt.

Klaverenaas! schoppen tien! .... scheele, snuit jij de kaarsen eens; stik, mottigen hond! troef, kien!

Es giebt kein besser Leben,
Wie des Kriegers Leben!

Hellevoetsluis 31 Dec. 18 . .

Sedert eenige dagen hebben de manschappen, wier beurt het was te passagieren, zich aan wal zóó braaf gedragen, dat er 6 met ijzeren braceletten aan handen en voeten pronken en velen in provoost en politiekamer het *dolce farniënte* genieten, om welke reden onze kommandant besloten heeft, het passagieren geheel te doen ophouden, indien een der soldaten weder beschonken of te laat aan boord verschijnt, — een maatregel waarvan het nut aanstonds blijken zal.

Na de reveille was er eene buitengewone beweging en drukte tusschendeks. Onder gedurig zoeken en snuffelen, mompelde men van dikke eindjes touw die dóórknepen, van gebalde vuisten, blaauwe oogen en dergelijke zaken meer.

Nieuwsgierig naar de oorzaak van dat geprevel en gewoel, kroop ik uit de hangmat en zag tot mijne verwondering een veertigtal mijner kamaraadjes, gewapend met al datgene wat vernuftige vechtersbazen al zoo in tijd van nood weten te vinden en in toepassing te brengen, ten einde hunne liefhebberij bot te vieren.

En welke vijand moest afgeslagen worden? . . . . .

Die eindjes touw, die lederen riemen der kleedertasschen en knuppels waren bestemd voor den soldaat Stokman, die gisteren

morgen permissie bekomen had, eenige uren aan den wal te gaan en tot nu op zich wachten liet. Hij is de oorzaak dat het passagieren een einde neemt en daarvoor zal hij bij zijne terugkomst loon ontvangen.

De trompetter was op post gezet, ten einde de komst aan te kondigen van den met ongeduld verwacht wordenden Stokman.

Ten half 9 ure schetterde een kort signaal door het open luik, dat tusschendeks met een daverend hoera! werd beantwoord.

Ik durf bijna de verzekering geven, dat de onderofficieren en een groot aantal manschappen, evenmin als ik, begrepen, wat dit alles te beduiden had; een onweêr broeide aan de lucht, dat zag ieder, doch wanneer, en boven wiens hoofd het zoude losbarsten wist niemand, dan de leden der club, die in het geheim betrokken waren.

Stokman, die volstrekt niet boven zijn theewater was, en misschien meer op provoost rekende dan op oudejaarskoeken, kwam bedaard omlaag, en meende zich juist op zijn gemak neder te zetten, toen hij, verraderlijk genoeg, door 4 man tegelijk van achteren aangegrepen en op eene bank geworpen werd.

Naauwelijks was dit verrigt, of de groote troep stoof op hem toe en terwijl hij nu door 8 man aan handen en voeten werd vastgehouden, sloegen hem de anderen zóó mededoogenloos, dat hem het bloed uit neus en mond gutste.

Deze strafoefening of geeseling, die velen niet weinig had doen schrikken, duurde zeker eenige minuten, en ware onze kommandant niet op het gebrul van den armen man toegeschoten, voorzeker hadde men hem vermoord.

En deden de onderofficieren geen pogingen om die euveldaad te beletten? .... Wel zeker, vraag het maar den sergeant van Loef die Stokman poogde te ontzetten, en, tot loon zijner edelmoedigheid, twee zulke diepe wonden in den regterarm bekwam, dat hij, zoowel als Stokman, een geruimen tijd in de ziekenboeg zal moeten doorbrengen.

Ziedaar de gevolgen der bedreiging „Den *een* voor het kwaad van den *ander* te zullen straffen!

Ware mij weinige maanden geleden voorspeld, dat ik mij dezen dag in dit costuum, op deze plaats zoude bevinden, hoe kwa.ijk zoude ik die profétie voor waarheid hebben aangenomen.

Hoevele onaangenaamheden heb ik in die laatste maand van het verloopene jaar niet doorgeworsteld en beleefd? bij het herdenken daarvan duizelt mij het hoofd en rijst onwillekeurig de vraag in mij op: „droom of waak ik?"

Konde ik terug keeren! .... terug keeren? .... omdat ik aan boord ergerlijke tooneelen bijgewoond en mij dikwijls verbitterd heb? zou ik mij daar nu reeds over beklagen en terug willen keeren in mijn vroegere betrekking welke schitterde van .... ellende en mij jaren lang het genot verschafte van grootheid en .... armoede?

Ouders! voedt uwe kinderen op met alle zorg, offert wat ge bezit om hen nuttige leden der maatschappij te doen worden; die maatschappij zal er u voor beloonen, want, in Holland waar de landzaat door den vreemdeling verdrongen wordt, bestaat een *Harderwijk*; dáár zijn ze voor hongerdood behoed, dáár vinden ze gelegenheid, om met opoffering van alles wat hun dierbaar is, gratis een 3600 mijlen lange reis te maken en hunne armoede met eene verbitterde ziel te ontvlugten................

Bah! wie werken wil en een goed gedrag heeft, vindt overal zijn brood! .... fraaije spreekwijze, de *Hollander* in Holland ook?....

'k Zal ze u met den vinger aanwijzen, die ondanks vlijt en bekwaamheid honger lijden; 'k zal ze u aanwijzen bij honderden, die, met talent begaafd en onberispelijk van leefwijze, den bedelaar benijden!

Dáárom, blik niet met minachting neder op den koloniaal — soldaat; het zijn niet *allen* diep gezonkene wezens; velen, meer dan ge denkt misschien, zijn worstelaars met het noodlot die, zoo ge hunne waarachtige geschiedenis kendet, uwe achting onverdeeld zouden bezitten.

Gelooft gij dit niet? . . . . het komt misschien omdat deze inkt uit een Hollandsche pen gevloeid is.

Hellevoetsluis 3 Jan. 18 . .

Het zachte weder, dat wij sedert eenige dagen hebben, verlevendigt de hoop om spoedig de reis te kunnen verv[illegible]gen.

De muzyk-instrumenten eene trombone, trompet, waldhoorn en viool zijn ontpakt en aan de heeren muzykanten uitgereikt; u ziet